

Aan de heer drs. H. Kool
Directeur Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn
Directoraat-generaal Agro
Ministerie van Economische Zaken

Utrecht, 26 juni 2014

Geachte heer Kool,

Al enige tijd geleden is een systematiek ontwikkeld ten behoeve van de implementatie van de in de Wet Dieren voorziene Positieflijst Zoogdiersoorten. Op basis van opmerkingen en bezwaren vanuit de verschillende betrokken geledingen is deze systematiek in de afgelopen maanden door Wageningen-UR Livestock Research bijgesteld. U heeft, alvorens tot een besluit te komen over toepassing van deze systematiek-2.0, de ad hoc peer review werkgroep Positieflijst Zoogdiersoorten gevraagd haar te beoordelen.

De ad hoc werkgroep stelt allereerst met genoegen vast dat een grote slag gemaakt is in het tot stand brengen van een evenwichtig advies dat zowel recht doet aan de wetenschap als aan praktijkkennis. Wel blijft er nog wat schaaft- en slijpwerk. Ook de schriftelijke reacties van stakeholders PVH en Dibevo op de nieuw voorgestelde systematiek geven de leden van de werkgroep alle vertrouwen dat het goed mogelijk is om tezamen tot een goed werkbaar Positieflijst Zoogdieren te komen en om daarvoor voldoende draagvlak te genereren.

In de opdracht aan de ad hoc werkgroep werd gevraagd om een antwoord op zes concrete vragen. Hieronder volgen die antwoorden. Daarna volgt nog een meer algemene toelichting met opmerkingen en aanbevelingen, een reactie op de inmiddels ontvangen schriftelijke reacties van Dibevo en PVH, en een korte schets van de algemene procesgang.

Vraag 1: Is de bijgestelde systematiek waarmee de risico's op reëel gevaar voor het welzijn en de gezondheid van mens en dier worden ingeschat, gebaseerd op objectieve criteria?

Antwoord: In absolute zin niet, aangezien harde, wetenschappelijk gebaseerde criteria voor het beoordelen van de risico's betreffende het welzijn en de gezondheid van mens en dier in dezen ook niet beschikbaar zijn.

Vraag 2: Biedt de systematiek voldoende mogelijkheden om deze risico's in voldoende mate te onderbouwen met onderzoek dat berust op de meest betrouwbare wetenschappelijke gegevens en de meest recente resultaten van internationale studies?

Antwoord: Naar de mening van de ad hoc werkgroep biedt de thans voorgestelde aanpak een zo goed en reëel mogelijke inschatting van de risico's, gebaseerd op de mening van experts en met inachtneming van zowel de (internationale) wetenschappelijke literatuur als relevante kennis en inzichten uit de praktijk..

Vraag 3: Is de wijze waarop de wetenschappelijke en praktijkkennis in de systematiek zijn geborgd voldoende garantie voor kwalitatief goede uitkomsten en kunnen argumenten voor en tegen plaatsing van de soorten op de lijst voldoende worden verantwoord en zijn deze afdoende bestand tegen willekeur?

Antwoord: Naar de mening van de ad hoc werkgroep is er middels de doorgevoerde verbetering, in het huidige voorstel in voldoende mate borging op genoemde punten.

Vraag 4: Biedt de systematiek voldoende mogelijkheden voor het vaststellen van essentiële diersoortspecifieke houderijvoorschriften om bij het houden van specimen van soorten de risico's voor het welzijn en de gezondheid van mens en dier te minimaliseren?

Antwoord: Naar de mening van de ad hoc werkgroep zullen de inhoudelijke aspecten van de essentiële diersoortspecifieke houderijvoorschriften dienen te worden aangeleverd door de betreffende liefhebberij-organisaties of koepelorganisaties, denk bijvoorbeeld (maar niet uitsluitend) aan PVH. In de visie van de werkgroep is het finaal formuleren van deze voorwaarden voorbehouden aan de expertcommissie. De overheid dient te zorgen voor een onafhankelijke kwaliteitstoetsing van zulke (concept-)voorschriften.

Vraag 5: Kan de argumentatie en onderbouwing van tussen- en eindresultaten voldoende transparant en navolgbaar worden gepresenteerd en daarmee falsificeerbaar worden gemaakt?

Antwoord: Naar de mening van de ad hoc werkgroep biedt de thans voorgestelde aanpak een zo transparant mogelijke methodiek waarmee op basis van gegevens uit (internationale) wetenschappelijke literatuur en relevante kennis en inzichten uit de praktijk, afwegingsprocessen inzichtelijk en navolgbaar worden gepresenteerd.

Vraag 6: Biedt de systematiek voldoende garantie dat belanghebbenden voldoende en op evenwichtige wijze in het proces betrokken kunnen worden?

Antwoord: Naar de mening van de ad hoc werkgroep biedt de thans voorgestelde aanpak waarbij de (2) expertgroepen de beoordeling uitvoeren, mede gelet op de voorgestelde samenstelling van betreffende expertgroepen, in ruime mate de garantie dat belanghebbenden op de juiste wijze in het proces worden betrokken

Toelichting, opmerkingen en aanbevelingen

Volgens de bijgestelde systematiek worden de inschattingen van risico's voor welzijn en gezondheid van mens en dier waar mogelijk gebaseerd op objectieve criteria. Absolute objectivering is ten principale onmogelijk, omdat het nu eenmaal om risico-inschattingen gaat. De procedure en de samenstelling van de betrokken groepen beoordelaars bieden de best mogelijke garanties dat beslissingen steeds op inzichtelijke en controleerbare wijze onderbouwd worden met de meest recente wetenschappelijke gegevens in combinatie met up to date praktijkkennis. De belanghebbende geledingen worden op deze wijze bij het proces betrokken. Zo komt men tot gefundeerde, breed gedragen beslissingen en wordt willekeur voorkomen. Juist in deze opzichten heeft de bijstelling van de systematiek grote verbeteringen opgeleverd.

De bijgestelde systematiek gaat uit van drie categorieën: dieren die zonder meer door eenieder gehouden mogen worden, dieren die slechts onder bepaalde voorwaarden gehouden mogen worden en dieren die helemaal niet in aanmerking komen. Voor de tweede categorie zijn (diersoort)specifieke houderijvoorschriften van belang. Dat zijn vooral instructies en aanwijzingen voor de houder. Op het terrein van de ontwikkeling van deze voorschriften ziet de werkgroep vooral een rol weggelegd voor stakeholders als liefhebberij- en houderijverenigingen. Overwegingen die in het beoordelingsproces voor (voorwaardelijke) toelating tot de positieflijst een rol spelen kunnen daarbij goede uitgangs- en aanknopingspunten bieden. Door bijvoorbeeld te bevorderen dat houders van bepaalde diersoorten zich aansluiten bij een vereniging, kan de kennis en competentie van de gemiddelde dierhouder worden vergroot en kunnen risico's voor mens, dier en ecosysteem tot een minimum beperkt worden.

Daarnaast ontwaart de ad hoc werkgroep in de voorgestelde tweefasenstructuur, met twee expertgroepen gevolgd door een beoordelingsronde van een uitgebreide PAC, echter wel een gevaar op herhalingen van zetten. Ze beveelt aan om grote zorg te besteden aan een strakke taakomschrijving van de commissies en de PAC, evenals aan de profielschetsen van de deelnemers.

Ten slotte is er nog een aantal opmerkingen ten aanzien van specifieke delen van het rapport.

ad. §1: De ad hoc werkgroep meent dat behalve de genoemde typen risico's ook de risico's die het houden van dieren met zich meebrengt voor ecosystemen in de beoordeling dient te worden betrokken.

ad. §3: "behoeft een nadere studie" De ad hoc werkgroep benadrukt in dezen het belang van een adequate borging.

Onder punt 3 blijft in het vage wat met "reële" schade bedoeld wordt. De ad hoc werkgroep ziet een duidelijke behoefte aan een concrete definitie zoals nu verwoord in § 5.3 op pagina 10.

Onder punt 4 wordt thans de vraag hoe de huidige positieflijstsystematiek in de Nederlandse juridische context zich verhoudt tot WTO-afspraken kort geadresseerd.

ad. §5: De ad hoc werkgroep verbaast zich over het grote in Tabel 1 geïnventariseerde aantal soorten. Ze vraagt zich af in hoeverre dit een waarheidsgetrouw beeld is van de aantallen soorten die thans daadwerkelijk in Nederland gehouden worden. Zijn er misschien ook soorten "alvast" aangemeld die men alleen nog maar van plan is ooit te gaan houden?

ad. §6: Betreffende het webdomein Positieflijst beveelt de ad hoc werkgroep aan om dit na 1 jaar te evalueren v.w.b. bruikbaarheid en validiteit.

Reactie op de brieven van de PVH en de Dibevo

De ad hoc werkgroep beperkt zich tot de inhoudelijke en procesmatige aspecten van te berde gebracht werd en spreekt dus geen oordeel of visie uit over de juridische aspecten van een en ander. Ze constateert dat er veel raakvlakken en overeenkomsten zijn tussen de uitgangspunten van de Dibevo en PVH aan de ene kant, en de voorgestelde WUR-systematiek aan de andere. Het lijkt dan ook goed mogelijk om gezamenlijk tot een werkbare aanpak te komen.

De ad hoc werkgroep constateert met instemming dat de liefhebberij-organisaties een belangrijke rol kunnen en zullen spelen bij het opstellen van houderijvoorschriften, omdat de kennis die binnen deze organisaties beschikbaar is samen met de internationale literatuur daarvoor een gedegen basis vormt.

De ad hoc werkgroep onderschrijft de wenselijkheid van het borgen van het welzijn en de gezondheid van alle dieren en diercategorieën, ook van die welke door een ieder gehouden zouden kunnen worden, en constateert dat ook door derden, i.c. de PVH, de rol en functie van een Expertcommissie en PAC wordt onderschreven. Ze onderkent dat er in het uitvoeringstraject uitdagingen liggen. Die moeten naar haar mening al meteen bij de aanvang, dat wil zeggen bij het maken van profielschetsen van de beoogde leden en de opdrachtformulering, de volle aandacht krijgen.

Algemene procesgang

De werkgroep heeft op verzoek van opdrachtgever na voorafgaande beoordeling de beschikbare documenten gezamenlijk, intensief en in detail besproken tijdens een plenaire bijeenkomst. Naast een inhoudelijke bespreking en afweging van de voorliggende teksten heeft dit geleid tot becommentariëring van de voorgestelde WUR-systematiek en het formuleren van nadere aandachts- en bespreekpunten ter attentie van het ministerie van EZ.

Vervolgens zijn in een aantal email-rondes voorstellen ten aanzien van de tekst en de aandachtspunten nader aangescherpt en aangevuld. Op ons verzoek zijn deze aanwijzingen en verbeterpunten door de opsteller/auteur, Dr. H. Hopster (WUR), in het adviesrapport verwerkt. Na redactie door de werkgroep is dit adviesrapport definitief vastgesteld. Deze bewerkte versie van het rapport *Beoordeling risico's voor mens en dier van het houden van exotische zoogdieren* treft u hierbij aan.

Het eindresultaat treft u aan in de bewerkte versie van het rapport *Beoordeling risico's voor mens en dier van het houden van exotische zoogdieren*.

Namens alle leden van de ad hoc werkgroep Positieflijst Zoogdieren,

Met vriendelijke groet

Prof. dr. Ludo J. Hellebrekers, voorzitter